

העלון לאברכי כולל, בני הישיבות ולכל לומדי התורה

האיחוד בהידוד

המאחד בקרבו חידודים ותשובות בהלכה ובאגדה

לע"נ ר' שמעון יהודה בן הגה"צ ר' אברהם יעקב (זיידל) עפשטיין צוקלה"ה
פרשת מסעי - תשע"א גלו"ק קע"ו חמישה שנה

כתב חידה

כשמי העניו נקרא,
שאת יצרו כבש בגבורה.

במינוי חשוב נתמנית,
ואף בגורל עליתי.

זקני שגולד בחודש אב,
זרעו נתיחד בין אחיו.

מי אני?

רמז: דמות הקשורה לפרשה

תבונת: הקשר בין הדמות לפרשה הוא בהזכרתה או ברמיזתה בפרשה או בפרש"י

מעניא

זסדרא וירחא

מולד חודש מנחם אב
שבת קודש
בשעה 3:40.12 אחה"צ

"אין מזל לישראל"
(שבת קנ"ו א', נדרים ל"ב א').

היכן מצינו ע"פ
פרשתינו, שיתכן
לפעמים שיש מזל
לישראל.

דבר תורה

"לבני ישראל ולגר ולתושב בתוכם תהינה שש הערים האלה למקלט לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה" (במדבר ל"ה ט"ו).

איתא במכות י"ב א', 'אמר רש לקיש, שלש עתות עתיד שרו של רומי (סמאל - רש"י) לטעות, דכתיב (ישעיה ס"ג א'), מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה (חמוץ בגדים. מדמו של סמאל, ואף על פי שאין המלאכים בשר ודם, כתב בו הכתוב כעין הריגת האדם, לשבר את האזן מה שהיא יכולה לשמוע - רש"י), טועה שאינה קולטת אלא בצר, והוא גולה לבצרה (שיברח לבצרה, שבתחלה יפרע ממנו, כשיגיע הקץ להחרב, כדכתיב (ישעיה כ"ד כ"א) 'יפקד ה' על צבא המרום בפרום ואחר כך [ל]על מלכי האדמה על האדמה - רש"י). טועה שאינה קולטת אלא שונג, והוא מזיד היה. טועה שאינה קולטת אלא אדם, והוא מלאך הוא."

והנה כשנתבונן בטעויות של הס"מ, שהחליף בין בצר לבצרה, בין שונג למזיד ובין אדם למלאך, ניתן להבין את טעותו הראשונה כשהחליף בין 'בצר' לבין 'בצרה', שמצאנו להבדיל שאף אדם גדול טעה בזה, כדאייתא ב"ע"ז ח"ב, "רש לקיש איקלע לבצרה, חזא ישראל דקאכלי פירי דלא מעשרי ואסר לה... אתא לקמיה דרבי יוחנן, אמר ליה, אדמקטורך עלך זיל הדר, בצר לאו היינו בצרה" (תרגום עפרשי"י: ר"ל הגיע לבצרה, ראה את ישראל האוכלים פירות שאינם מעושרים ואסר להם אותם, מפני שסבר שבצרה היא בצר שבמדבר ערי ישראל שפירותיה חייבים במעשר. כשבא לפני רבי יוחנן, אמר לו ר"י, אלא תשעה אפילו לנוח מטורח הדרך, אלא בעוד שבגדיך עליך תחזור לבצרה ותתיר להם את פירותיהם בלא מעשה, שבצרה אינה בצר), אבל היאך יתכן והס"מ החליף בין שונג למזיד, שחשב שערי מקלט קולטים אף רוצח במזד, כאשר התורה כותבת וחוזרת וכותבת, שערי מקלט קולטים רק 'מכה נפש בשגגה', לא במזיד.

לחכימא ברמיזא

בטורי אבן (חגיגה ז' א') מבואר, שאין הידור מצוה בעשיית ציציות ארוכות יותר משיעורם.

לפי"ז יש צורך ליישב עובדא באדם גדול מסוים.

התדע מיהו?

[ואם תדע מי היה זהיר במצות ציצית, ונשתבח על כך, תגלה מיהו].

מעשה רב

בבוקרו של 'תשעה באב' לפני תפילת שחרית, ישב בהיכל הישיבה, ראובן בן הישיבה, ואמר את פרק 'איזהו מקומן'.

כשראהו ידו שמעון, ושאלו, כיצד הינך אומר פרק זה, הלא בת"ב אסור ללמוד, השיב ראובן, כיון שפרק זה הוא מסדר היום, ומבואר להדיא בפוסקים (שר"ע תקנ"ד ד), שכל מה שהוא מסדר היום, מותר באמירה בת"ב.

אמר לו שמעון, כל דברי הפוסקים הללו, הם למי שיום רגיל לומר זאת, ממילא מקבל זה אצלו שם תפלה, משא"כ מי שאינו רגיל לומר זאת בכל יום, הרי זה אצלו בגדר ת"ת שאסור בת"ב.

השיבו ראובן, הטעם שאיני אומר כל יום את פרשיות הקרבנות ומשנת איזהו מקומן (למעט פרשת התמיד), אינה חלילה מפני שאיני מחשיב זאת לסדר התפילה, אלא רק משום חוסר פנאי, וזאת בגלל היותי טרוד בסדרי הלימוד הקבועים, על כן ביום זה, שאסור בת"ת, ממילא יש לי בו זמון, הריני אומר זאת כמו כל מי שאומרו יום יום בתפילה, וודאי מותר הדבר.

השאלה היא, הצדק עם מי?

בין חידות

מה הם שני הפוסקים אותם אנו אומרים לפחות ארבע פעמים בשבוע, שמהם ניתן ללמוד שקדושת המקדש עדיין לא בטלה.

מעניא דאבילותא

"יש נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבת ז' ויש שמוסיפין מראש חודש עד העתנית" (שר"ע א"ח תקנ"א ס"ט).

היכן מצינו שמותו בבשר בימים אלו [מלבד סעודת מצוה כמילה סיום וכדו', או חולה, ושבת וכיו"ב]

כתב בבאר יוסף, שאייתא בזה"ק פרשת משפטים, על הפסוק (שמות כ"א ג'), 'וְאִשָּׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לִידוֹ וְשִׁמְתִי לָךְ מִקּוֹם אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה', שפסוק זה מדבר על הרוצח בשגגה, א"כ מדוע כתבה התורה 'ושמתי לך', שלכאורה מדבר על משה שאליו נאמרה פרשה זו, היה צריך להיות כתוב 'ושמתי לו', שהוא על הרוצח [עייני ביאור ע"פ הפשט במכות י"ב ב' ודבחים ק"ז וברש"י ורבינו בחיי שם]. ומבאר זה"ק, שבמצוה זו ציוה ה' את משה שיפרש גם עבור עצמו ערי מקלט, שיהיה לו למקלט מן הנחש הקדמוני, שהוא הס"מ, שמשמש כגואל הדם של המצרי שהכה איש עברי ומשה הרגו וטמנו בחול. והוסיף וביאר בשער הפוסקים, שאותו מצרי שמשם הרגו, היה גלגול של קין שהרג את הבל, ותיקונו היה ע"י שיהרג ב'שם המפורש', וזה היה תכלית וכוונת משה בהריגתו, להועיל לו ולתקן את נשמתו.

ולפי"ז מבארים, שהיות ומשה רצה בהריגתו זו של המצרי לתקנו, לכך הדיבר נחשב עבורו כאלו הרגו בשוגג, ועל כן היה צריך לערי מקלט שיקלטוהו מידי הס"מ, שלא יוכל לגאול את דמו של המצרי. אלא שהס"מ שאינו יודע מחשבות בניא (כדאייתא בזה"ק פר' וירא, ודלא דברי התוס' שבת י"ב ב', 'וע"ע ביאור הגר"א אור"ח סי' ק"א סק"ב, שציין להזוה"ק שחולק על התוס'), לכך חשב הס"מ שערי המקלט קולטות אף רוצח במזיד, ועל כן טעה הס"מ בטעותו השניה שגלה למרות שחטא במזיד. והטעם שהס"מ טעה בטעותו השלישית, שהחליף בין אדם למלאך, ניתן לבאר זאת כהמשך לנאמר וע"פ מה שמפרש רש"י עה"פ (במדבר כ' ט"ז), 'ונצעק אל ה' וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים...', ופרש"י, "מלאך. זה משה, מאן שהנביאים קרואים מלאכים, ואומר (דה"ב ל"ו ט"ז), 'ויהי מלעבים במלאכי האלהים'. שכאשר ראה הס"מ שמשם ניצל בערי מקלט, ומשה הרי נקרא מלאך, הבין מאן שאף מלאכים יכולים להנצל על ידי עיר מקלט, ומכאן הגיע לטעותו השלישית, שהחליף בין אדם למלאך.

ולפי"ז ניתן לחזור ולבאר ביאור נוסף מדוע טעה הס"מ וחשב שערי מקלט קולטים גם במזיד, למרות שבתורה מפורש שקולטים רק בשוגג, זאת מפני שראה שמשם נקלט בהם למרות שלשיתו היה זה במזיד, ובע"כ שכל מה שהתורה כותבת שערי מקלט קולטים רק בשוגג, הוא כלפי אדם, אבל כלפי מלאך, הלו קולטים אפילו במזיד.

אבל האמת היא, ששני יסודותיה הללו בטעות הם, שבאמת ערי מקלט קולטים רק אנשים ולא מלאכים, ורק בשוגג ולא במזיד, שלענין זה היה למשה בחינה של איש ולא מלאך, ומשה היה בשוגג ולא במזיד.

נמצא שמה שכתוב 'ושמתי לך', באמת הכוונה על משה עצמו, שהערי מקלט יקלטוהו מפני הס"מ, וכן מרומז מהמשך דברי הפסוק 'אשר ינוס שמה', ראשי תיבות 'איש', שמשם הוא איש, כדכתיב (שמות ל"ב א'), 'כי זה משה האיש'.

ועל כן, כשיפקד ה' על צבא מרום בדין, לא יועיל לו לשרו של עשו שום מנוס ומפלט, ויבא על ענישו משלם, ויה"ר שנוכה לנבואת עובדיה (א' כ"א), 'ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה לה' המליכה', בנחמת ציון ובבנין בית קדשנו ותפארתנו, במהרה בימינו אכ"ר.

© כל הזכויות שמורות ל"איחוד בחידוד" ולרבינים הכותבים - מודיעין עלית - ארץ ישראל

תשובה דבר

אין להכריע בשום פנים ואופן על פי הכתוב כאן הלכה למעשה

תשובה ל"מעשה רב"

בתשובה אפוסטמוס **האם צוה"ו** אינו נובע בקבע מיוחד גם מחמת ששרף אפוסטמוס את התורה, והאם ניתן לכולל בתשובה זו גם תענית על שיפת ס'ת רח'ל.

אז איתא בתענית ל'ו א' - ב', 'חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז... ונשברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והעמיד' צלם בהיכל'.

יש להקור אם כל דבר דבר ממה שאירע הוא טעם בפ"ע לתענית או לא. והעירוני שיש להקשות, מה טעם גזרו על שריפת התורה ששרף אפוסטמוס שר יוניס, יותר מבכל שריפות ס'ת רח'ל שאירעו בעם ישראל, אלא נקבע על כך התענית לדורות.

ב] ולכאז"ל ב'ב' אופנים, או דאז"ל שגזירת התענית ב"ז בתמוז אינו בשביל כל דבר בפ"ע, אלא בשביל שאירעו בו צרות הרבה. או דמיייר בס'ת המיוחד שהיה בעזרה, שאותו כתב משה רבינו, או מה שכתב עזרא הסופר, וכשחיפשיה בספרים מצאתי בעזרה"י כע"ז, וכדלהלן.

בח"א מהרש"א לתענית כ"ח ב' כתב, 'דשרף אפוסטמוס כו' התורה כו', שהוא יום מוכן לפורענות, שבו נשברו הלוחות של התורה, נראה מדבריו, והדבר הראשון שאירע, הדיינו שבידת הלוחות בימי מרעיה, וזה כבר קבע לדורות שיום זה מוכן לפורענות רח"ל, ממילא כל מה שקרה בהמשך, הוא תוצאה של שבידת הלוחות. ובדיוקו העמיד כן מהרש"א את ד"ר שרף על השרף אפוסטמוס את התורה, שהוא בחינה דומה לשבידת לוחות (ע"י מנחות צ"ט א', והזרו בקן ששכח לתמוד, ולוחות ושברי לוחות מונחין בתוה). עוד ז"ל, בדעתך על זה הוקשה למרש"א, למה נקבע תענית בשריפת ס'ת זה, יותר מבשאר דוכתי, ולכן תירץ שראה' תענית בגלל שהיום מוכן לפורענות, ולכאז"ל הביאור בזה, שארשי שנתברו הלוחות, נקבע מצאיתו רעה ביום זה, ומגלגליו חובה ליום חייב. ואולי לפ"ז י"ל, שהתענית ביום זה אינה רק בני של צער על מה שאירע ובקשה לתעיד שיחזיר בני ביהמ"ק, אלא זהו גם תריס בפני שריפת מדי שנה בשנה, כדי שלא יאירע י"ל ביום שהוא מוכן לפורענות עוד דברים רעים.

ג] ובתפארת ישראל על המנינים פ"ד תעניתות אות מ"ג, כתב, "ז"ל דר"ל אותה תורה שכתב עזרא, שהיה בעזרה, כדאמרין במס' סופרים (ד"ף), שממנה הגירו שראו ספרים" (ועי' מ"ק פ"ג מ"ד), או נראה ה"ל דר"ל ששרף כל התורה שצ"ל, ואפי' קאמר התורה לשון יחיד, שכונת אותו רשע היה לבטל תורה בכללה מישראל". נראה שהתפ"א התקשה בזה שהניסוי את הענין ששרף את התורה, כטעם הוה ליתר הדברים שאירעו בו ביום, עד שג"ז סיבה לגזור התענית, ע"כ פירש שמדובר בשריפת מיוחדת, או הס'ת שלא יוכלו הגיהו שראו ספרים, שע"י שריפתו הוא לקולל לדורות, שלא ישמנו יותר להגיה ספרים. ואם שרף כל תורה שצ"ל, וא"כ היה זה גזירה שתשכתח כ"ו תורה מישראל.

ד] ולכאז"ל מצאנו כע"ז תענית לדורות על שריפת התורה רח"ל, דבטו"ש א"ח ס' תקפ"ג, איתא "כתב בה"ג, אלו הימים שמתענין בהם מן התורה... ונ"ל בסיון... ב"ז ב' נשרף י"ח מן תרדיון י"ח ור"ת, עמ"ל הרי שנקבע תענית לדורות, לשריפת הס'ת עם רוב"ת, שרואים שמלבד שריפת רחב"ת, מצאו לנכון להדגיש את הענין שפרשו עמו ס'ת".

ה] ועי' במ"א שם בסו"ס י"ת תקפ"ג, שמביא, "כתב התניא, ביום השישי פ' חוקת נהגו יחידים להתענות שבאותו היום נשרפו כ' קרנות מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותה בימי החודש, מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם שיום הפרשה גורם גזירת תענית, וזאת חקת התורה, מתרגמין אז גזירות אוריתא...".

ו] והנה ב' אלו הדברים, הדיינו על שריפת ס'ת רחב"ת, ויום שריפת קרנות הספרים, סמוכים ונואים ל"ז בתמוז, ואע"פ שכבר היה נוהג אז תענית י"ז בתמוז, דרוב"ת שהיה תחנון של ר"מ, ודאי היה לאחר חורבן, ואע"פ כן קבעו יום בפני עצמו, ולא כללו עם י"ז בתמוז.

ז] ויש מקומו לומר, שצריך בדוקא בכל עת שאירע, לעשות תענית בפני עצמו, ולמה לפי מש"כ מהרש"א ה"ל, דיום י"ז היה מסוגל

רח"ל לשריפת התורה, ע"כ קבעו לתענית, וכמשנ"ת לעיל באות ב', שיש בכך התענית להגן שלא יקרה עוד כדברים הללו רח"ל, וכן מבואר מהמא' ה"ל, שצ"כ גם קבעו את ערש"ק חוקת תענית, מפני שידעו שיום הפרשה גורם, והתענית בא להגן מפני זה, לכן הניחו לכללו ב"ז בתמוז.

ז] ומעשה יש לעיין אם מה שנהגו תענית מ"ש שראה ס"ת שנסרף רח"ל, אלא הוא משום כפרה, או משום תשובה, דאם זה לצורך כפרה, א"כ י"ל דצריך יום מיוחד לזה, ולא סגי ביום שהיה מתענה בלאו הכי, אבל אם הוא משום תשובה, כיון שכל תענית ציבור למטרת תשובה באות, דזהו עיקרו של תענית (כמ"ש המ"ב ברס"י תקמ"ט בשם הרמב"ם), א"כ סגי בשם בתשובה תענית זו שנודמן לו, דאע"פ שראוי דבר זה על התענות עליו, אלא משום תשובה באות, והרי שב, שמא"כ אם הוא לצורך, י"ל דדוקא ע"י שמתענה בהיחוד לצורך זה מתכפר לו.

ח] ומצאתי בס"ד בש"ת רב פעלים א"ח ח"א סי' ל"ג, שנשאל מה"ג על תענית לנפילת ס'ת רח"ל, אם יכול לפוטרו תענית יוה"כ, וכתב, "נראה כיון הדמנהג פשוט, וכן מורים במורים, להתענות יום אחד אפילו אם נפל מידו התפילין, וכל"ש ברי"ל", דאין יוה"כ פטור, אלא יתענה אחר המועד, כאשר יושב עליו מפי סופרים ומפי ספרים. ועיין בחיים שאל ח"א סי' י"ב, שכתב, אע"ג דבנפל התפילין מידו יש לפעמים להקל בתש כח וכו' לת צדקה, מ"מ למי שנפל ס'ת מידו אין להקל י"ל", וצריך שיתענה, ע"ש.

והוא לדבר י"ל בס"ד, דמצינו בענין תענית חלום שהתענה בערב כיפור, שפסק מרן ד"ל בס' תקפ"ח ס'ת תענית חלום שיתענה אחר כיפור, ולא מהני ליה תענית של יום כיפור. והגם דהס"י ר"ב בס' ר"פח ס"ק ג', פתרי תהא דאינן בפתרי דחז"ק, וס"ל דיועיל תענית של יום כיפור, הנה רבים פליגי על הסי' ז', וס"ל דאין תענית יוה"כ יועיל לזה. ומה שטען ע"ז בס"ד, ור"ל, ולפי שהראו נראה, דאחר יוה"כ אין צריך תענית תענית שבת, ואפילו אם לא התענה ביום כיפור ממתנת אונס, דיוה"כ מכפר על עשה ועל ל"ת, ובודאי על זה חייב כמה תענית יוה"כ מכפר, וכ"ש בזה, ע"כ, אין זו טענה, ד"ל מאחר דח"ל גזרו על המתענה בשבת שיתענה תענית לעתיד, נחתי"ב זה שלם, ואין יוה"כ פטורו מבידי נתחייב שלם, אע"פ שהתשלומין היא בגופו ולא בממונו, דאיכא הפסד לקופה של צדקה.

וכן מצאתי בס"ד בהדיא בגמרא דכריתות דף כ"ו ע"א, דאמר ר' יחיאל הלכות שעבר עליהם יוה"כ חייב, ומקשי, פשיטא, ומשני סד"א מלת ממונה הוא, אבל הכא גזופיה הוא אימא לא, קמ"ל, ע"ש. נמצא כל היכא דהושת עליו איזה עונש, אפילו שהוא עונש בגופו, כיון דאשכח שלומי, אין יוה"כ פטור, אלא בעל לשלומי ולא יהיה חוטא נשכר, ור"ה בתענית חלום שבת, כיון דגזרו עליו חז"ל תענית, צריך לשלם, ואין יוה"כ פטור. וכן הענין ב"ד, כיון דנתחייב בערב [יום] כיפור תענית בעבור הס'ת, צריך לשלם כאשר יושב עליו, ואין יוה"כ פטור, אע"ג דהתשלומין היא בגופו, וליכא הפסד הקדש או עניים בזה, והאשר בהאת"ן מהגמרא דכריתות הנה"ו והש"ת יאיר עינינו באור תורתנו, אכ"י".

תשובה ל"חתימה ברמיזה"

בתשובה לשאלה, מיהו האדם גדול שיש צורך ליישב עובדא דידיה עם מש"כ הרמ"א ב"ז סו"ס י"ו ר"ח, "אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה, חייב לקיים מחבתו".

המדובר הוא ב' אליעזר, כדא"ר ב"ה ל"א ב', 'כרם רבעי היה לו לר' אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי, ובקש ר"א הפקידו לעניים, אמרו לו תלמידיו, רב, כבר נמנו חבריך עליו והתירוהו, מאן חבריך ר"י בן זכאי".

פרש"י, "מזרח לוד, היינו בני לוד לירושלים, שהרי ירושלים למזרחו של לוד היא, להפקידו לעניים, שישאו יפירות יבאאלום שם, שהיה עליו טורח להעלותו, והתירוהו לדנותו ולהלכות הדמים, דכיון דחבריה ירושלים, לא חשו לה' חכמים לעטרנה מעתה".

ובתהוות הגוי' עמדן צ"ל כתב, "במסקנא שמעם שלא הפקידו, אע"פ שאכא היה בדעתו להפקידו, לא זכו בו עניים, אע"ג דאשכחן אבא אובבא בירמקא דחסידי (תענית י"ב א') דצמח, מהיהא שעתא אסתינהו לצדקה, מידת חסידות יתירה נב"א לעצמו,

בהם יכולת לבנותה", והרב מבטרוסו כתב, "שיזכרו ימי בנינו, ויתנו לב בנינו אם יוכלו, ואי בקשו עליו דחמיס שיחזרו", וסברא זו אפשר לומר גם לענין להימנע מלעשר את ירושלים, אדאדבא יבשתי ויבשרו וכו' בתפילה שישארו שחסר מה שהיה בבניה, וכמש"כ באיכה "הזאת תערי שיאמרו ללילת יופי משוש לכל הארץ", ויתרו מזה האינדא שבעור"ה מסורה ביד זדים שלטון העיר רב, ולא אחרות רבינו ז"ל עמי' קמ"ט ק"ה, ומ"ו.

ואם משי"כ בקובץ שבתות מלכות הגר"ש אלישיב שליט"א ח"ג סי' ט', שכתב סברא בע"ז לענין שלא לקנות אבני הכולל המערב, ומזכיר את דברי הרמב"ם ה"ל, ע"ש. ואבג, החם יש לחשב אוילגו אם מצד קדושת הכולל, דיש ליהורא אל הכניסו האצבעות ולשבת נקודת שם, ועמ"ש בארוחות רבינו ח"ב עמ' ק"א, שהחז"א החמיר בזה, ועל עמ' ק"ב, דהכותל המערב קדוש בקדושת הרבות, ולא קדושת העזרה. וראה באג"מ א"ח ח"ב סו"ס י"ג, שכתב, שכמדת שבשאלת דוד נסתפק בזה, ומוסקי האג"מ, "ואולי זהו טעם הגאון הראשון מברסק צ"ח, שאמר עליו, שלא הלך אל הכולל המערב מחשש טורח"ה שכתבו שז"ל כותל עזרה]. אבל אני תמה, כי מקום שמתפללים שם, הוא ודאי קבלה מדורות רבותינו הראשונים שמתור לילך לשם, אין שייך לחלוק עליהם". ובקובץ תשובות ה"ל, במיאי מהדר"ב, שזה כותל הר הבית, ועמ"ש ע"כ מצות איש על פרק חישודים, בשם הגר"ש קנייבסקי שליט"א, שהעיר לפאת השלחן לו' ג' במש"כ בזה, ע"ש.

8] בס' חסידי אמת תר"ב, כותב "מה שהוה חפץ בחיים, יעסוק בתורה יומם ולילה, צריך להסיר מלבו קנאה ושנאה, ור"ש והרס כעס מלבד... וכל צער ותרעומת, גורמים ביטולים, שמבטלים האדם מדברי תורה", ומבאר הגאון ח"י"א בברית יו"ט, "והבטוי"ש מעט ע"י שלא יקנא אל שניא וכו', דין נרמא והעבר יבוא מבידוק, כמ"ש התורה, והנשנה והכנס גורמים בטול תורה, לאו הצרות באות על ביטול תורה, כמ"ש בתנא דבא אליהו".

9 כתב באג"מ א"ח ח"ד סי' ק"ב אות ג', שאין לאסור קניית בשר בתשעת הימים משום מראית העין, ומשמע דבריו שאפילו בבשר מוכן אין ללל אחרו מצד שאמא יבוא אלכל.

10 וצ"ע אם טעם ההצנעה הוא כדי שלא יבוא לשחוט בטעות והיה מראית העין שואכל בשר, או שתתן שישכח וישחוט, גם יבוא אלכל, או שמא כדי להרבות בעצו, שהחמירו כ"כ טירגיש השנינו על כך במנייתו אפילו, אלא לסלק עצמו מכל וכל. ועי' במ"א שם סק"ה, ה"טעם שמעניין הסנין מ"ח על התענית, "דמזנין דלמא אתי למלכ מניה" (וע"ש דמצדד דמשום כך ביום שבת צעמא אפ"צ להיות תענית מוצע).

11 ואף שבתענית מדין הצינוי שאין להחיות מהם כלום, מלבד הטף שבנשים, וממו שנזכר להלן בפרשה, וכיצד א"כ יש מקום ליתן להם לבד. וכן ע"י מש"כ ב"ז בעמק הנגי"ב בספרי שם, דכיון דל"מ לא ימיל למלחמת

שובת אלקא שהבסמוה קליין זה אשתא עשר

ואינה חובה, ותיבותא למ"ד הכי (הגה דש"ע י"ד סו"ס ר"ח), ומסייעא למהא דפליג. מיהו איכא מלידיו, דהכא אע"פ שחשב, עדיין לא גמר בלבן, דכתוב כל נדיב לב, אבל היכא דגמרו והסכים בדעתו כהיה דבא אומנא, דילמא חיובי נמי מחיב, דכי גמר בלבן לא צריך להוציא בשפתיו...".

והרמז: שהיה בו לכל הון מפני אהבת התורה והמצות, עדיין בפרקי ד"א ח"ק פ"ב, שהורקוסו בני רצה ליתן לבנו ר' אליעזר את כל נכסיו, שהיה רק לו ולא לאחיו, והשיב ר"א לאביו, "אילו קרקעות בקשתו מלפני הקב"ה, היה לפניו ליתן לי, שנאמר לה' הארץ נמלואה וגו', ואילו כסף וזהב בקשתו, היה נתון לי, שנאמר לי הסוף ולי זהב וגו', אלא לא ביקשתי מלפני הקב"ה אלא תורה בלבד, שנאמר על כן כל פקודי כל ישרתי, כל אורח שקר שנאתי".

מבאר ה"ד"ל בתהוותו שם (אות כ"א), "לקמיה תניב, ע"כ אהבתי מצותיה מזה ומזו, ואפשר לומר שהוא מענין תשובתו של ר"א, שלא היה חפץ בזה ופז כי אם במצוה ותורה". וע"ע בפירושו מהר"ו שם, שמבאר, "ושואתי דברי העולם זה, שכוללים כל אורח שקר", שאין להם קיום".

תשובה ל"מבין חידות"

בתשובה לשאלה, מיהו אחד מהלכה המחלוקת בהרמ"ז יש לקיימה בימים מסויימים או מצד איסור אחר

כתב ברמ"א א"ח סי' תקנ"א ס"ט, "ומצניעים מ"ח ואיך הסכין של שחיטה", ושו"ע א"ח סי' ק"פ ס"ה, כתב, "והגמים לכות פתרי תהא דאינן בפתרי דחז"ק, וס"ל דיועיל תענית של יום כיפור, הנה רבים פליגי על הסי' ז', וס"ל דאין תענית יוה"כ יועיל לזה. ומה שטען ע"ז בס"ד, ור"ל, ולפי שהראו נראה, דאחר יוה"כ אין צריך תענית תענית שבת, ואפילו אם לא התענה ביום כיפור ממתנת אונס, דיוה"כ מכפר על עשה ועל ל"ת, ובודאי על זה חייב כמה תענית יוה"כ מכפר, וכ"ש בזה, ע"כ, אין זו טענה, ד"ל מאחר דח"ל גזרו על המתענה בשבת שיתענה תענית לעתיד, נחתי"ב זה שלם, ואין יוה"כ פטורו מבידי נתחייב שלם, אע"פ שהתשלומין היא בגופו ולא בממונו, דאיכא הפסד לקופה של צדקה.

וכן מצאתי בס"ד בהדיא בגמרא דכריתות דף כ"ו ע"א, דאמר ר' יחיאל הלכות שעבר עליהם יוה"כ חייב, ומקשי, פשיטא, ומשני סד"א מלת ממונה הוא, אבל הכא גזופיה הוא אימא לא, קמ"ל, ע"ש. נמצא כל היכא דהושת עליו איזה עונש, אפילו שהוא עונש בגופו, כיון דאשכח שלומי, אין יוה"כ פטור, אלא בעל לשלומי ולא יהיה חוטא נשכר, ור"ה בתענית חלום שבת, כיון דגזרו עליו חז"ל תענית, צריך לשלם, ואין יוה"כ פטור. וכן הענין ב"ד, כיון דנתחייב בערב [יום] כיפור תענית בעבור הס'ת, צריך לשלם כאשר יושב עליו, ואין יוה"כ פטור, אע"ג דהתשלומין היא בגופו, וליכא הפסד הקדש או עניים בזה, והאשר בהאת"ן מהגמרא דכריתות הנה"ו והש"ת יאיר עינינו באור תורתנו, אכ"י".

תשובה ל"מענינא דסדרא"

בתשובה לשאלה, מיהו אחד מדיני תחבולות המלחמה, שהוא מדאורייתא, הנלמד בפרשתינו.

הנה נאמר בפרשתינו (ל"א ז'), "ויצאבו על מדין כאשר צוה ה' את משה והרגו לו זכר", ויאתא בזה בספרי כאן (פיסקא ק"ז), "ויצאבו על מדין, הקיפוה מאבערב רוחותיה. רבי נתן אומר, נתן להם רוח רביעית כדי שיברחו".

ומבאר שחלקו ת"ק רבי נתן, באיזה אופן הקיפו את מדין, אם מד' רוחות, או מג' רוחות, אבל משמע דלכ"ע אין דין דאורייתא שצטוו להקיף את מדין בעל המלחמה, שכן מסיים הכתוב, "ויצאבו צוה ה' את משה", משמע שהקיפו את מדין באותו ענין שצטוו מאת ה'.

ומחלוקתם זו של ת"ק רבי נתן, אין זה ענין רק לאותה מלחמת מדין, אלא זהו נוגע לדורות, ומבואר ברמב"ם (מלכים פ"ו ה"ז), "כשצריך על עיר לתפשה, אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה, אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לבורה, ולכל מי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר (ל"א ז'), ויצאבו על מדין כאשר צוה ה' את משה, מפי השמועה ללמד שבכך צוה".

מבואר בדברי הרמב"ם, שדין זה שבשעת המצור במלחמה, אין להקיף את העיר אלא מג' רוחות, הוא מדאורייתא, ונלמד מפרשתינו ממלחמת מדין, כפי שצטווה אז משה מאת ה', וכמ"כ יעין הרמב"ם בהשגותיו לספר המצוות (שכתח העשין מהרמב"ם, מצוה ה'), מצוה ה"א, שאין הוסיף למנות דין זה למצות עשה, וגם נתן ב' טעמים בדבר, "מצוה חמישית, שצטווה שצטוו על עיר, להניח אתה מן הרוחות בלי מצור, שאם ירצו לברוח ליהם הם יצאו לנוס משם, כי זה לבמדו להתנהג בחמלה אפילו עם אויביו בעת המלחמה, ובו עוד תקון, שנפתח להם פתח שיברחו ואלו יתחזקו קראתינו, שניא' (שם) ויצאבו על מדין כאשר צוה ה' את משה, ודרשו בספרי, והקיפו משלש רוחותיה, ו' נתן אומר, נתן להם רוח

מצוה, שהדין הוא שלא להחיות כל נשמה, דלכן תחם יש להקיף העיר מכל צד, וכמבואר ברמב"ם ובחינוך להלן, אבל במלחמת מדין, הרי לא נצטוו להחיות כל נשמה, ואכן מצינו שאח"כ היתה קיימת אומה זו, ולא נכחדה מדין באותה מלחמה, וא"כ בלי"כ שגם לא נצטוו לצור עליהם מד' רוחות, והיו יכולים להימלט מרוח רביעית.

12 ומשמע שפסק הרמב"ם כדעת ר' נתן. ועיין בעמק הנגי"ב שם, שכתב לכאז"ל שפשיטא, שאין לפסק הרמב"ם כחידא דקדע ר' נתן, אלא ס"ל שגם ת"ק לאי פליג בזה בעלמא, רק במלחמת מדין דוקא.

וביאר הדברים נראה, שבמלחמת מדין מצד אחד היה נחשב למלחמת מצוה, שהרי נצטוו להרוג הזכרים, ומאיכא דל נצטוו על טהף שבגופי, א"כ יש להסתפק אם נחשב למלחמת מצוה, שהדין הוא שיש לצבא מ' רוחות, כדי שלא להחיות כל נשמה, וה"ו יש לצור עליהם במדין כדי שלא יברחו הזכרים והנשים מחובות מיתתם, או י"ל, דל שאין ציווי שלא להחיות כל נשמה, שוב אין דין לצור עליהם מד' רוחות, ואדרבה מחובות לצור כל מג' רוחות, ובה חלקו ת"ק רבי נתן, אבל בעלמא במלחמת הרשות, כ"ע מורו דקדוש מג' רוחות.

ולפי זה, מה שלמדו ממלחמת מדין למלחמת הרשות, היינו רק שדין זה נרמז בפרשתינו, ששנאמר כי "אשר צוה ה' את משה, שלמדנו בזה, שצטוו למשה בעל פה כמה פרטי אישים בעיני המצור המלחמה, וא"כ כלל לא נאמר לו החילוק בין מלחמת מדין למלחמת מצוה ולמלחמת הרשות, וכאמור.

13 הרמב"ם גרס גם בדעת ת"ק שאין לצור אלא מג' רוחות, ועי' בעמק הנגי"ב ה"ל, שם ביאר לפ"ז בפירוט.

14 ואומנם ל"ל להמשיך חכמה שם, טעמם זה שייך דוקא לדעת הרמב"ם, דס"ל שטעמם זה לא מנה מצוה זו ממנין המצוות, ואילו הרמב"ם שמנה כן ממנין המצוות, זהו משום דל שאינו תחבולה לנצחון, אלא חיוב הוה לנהוג בחמלה. וזה שבאמת ברמב"ם שם כתב גם טעמם זה שהוא תחבולה לנצחון, ואכן עיין במילת אסתר בהשגות הרמב"ם שם, שכתב בטעם שלא מנה זאת הרמב"ם, משום שהוה צדק מתוך קדושת מלחמת הרשות ואינו מצוה בפני"ע.

15 וע"ע בדרשו אמת במד"ב ל"ב ח"א, שאייתא שם, "איתא שם לנתקיים ח"ה זה השם לראש [מתנה] מבורך".

16 ש"ה בלתיקא אחרת של המדרש (לרנ"ה), מופיע בסוף הדברים, "והדין, ויאמר לו בען לזה האוכל", שהמדרש כותב להדיא, שכונותו של פסוק זה לא אמירתו או על בען.

17 ע"י פירושו הראש ע"ת, שהביא ש' מפרשים", המבארים מדוע אצל

רביעית שיברחו¹³. ואין זו מצות שעה במדין, אבל היא מצוה לדורות בכל מלחמת הרשות. וכן כתב הרב בחבירו הגדול בהלכות מלכים ומלחמה¹⁴.

ומבואר עוד, שעצם הקפת העיר במצור מג' רוחות, למדנו מן הכתוב, שמלבד שיש בו טעם של מידת החמלה, עוד יש בה תחבולה לנצחון המלחמה, וכפי שהטעמים הרמב"ן, ושפתת להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתינו¹⁵.

וכענין זה כתב במשך כמה כּאן לפרש בדעת הרמב"ם, "...דהוא אופן מאומני המלחמה, היינו למדו בחוקות המלחמה, שאם יקיפו אותם מלכי צד, והמתאישים בחייתים כי יפלו ביד צור, יעמדו על נפשם בכל שאלות כוחם ויכללו לעשות חיל, כאשר יצו בקורות העתים, שכמה פעמים בא מגודל היאוש הנצוח הגדול. לא כן אם יהיה להם אופן להציל את נפשם, אז לא ישליכו את נפשםם מרחוק, ויברחו¹⁶".

ומאיך גם ל"מ"ד שהידן הוא ששקפין מ'ד' רוחות, לדורו משדנו עיקר התחבולה של המצור במלחמה, שבכך לא יוכלו לברוא שום מקום, וגם שמתוך הריעב הצמצם שממני המצור, ונצחום בנבל. ולענין אז גם דין זה שמתוך רוח רביעית, הוא כן במלחמת הרשות, או גם במלחמת מצוה, הנה הרמב"ן מביא מבוואר שהוא דוקא במלחמת הרשות, וכ"כ גם בחינך (מצוה תק"ז), וכן בכנסת הגדולה (ו'ד' ו'ז) על דברי הרמב"ם (שם), והובא גם בס' הלכות ברמב"ם (שם), וכן ברב"ד' ברמב"ם ה"ל, אדילו במלחמת מצוה, הידן הוא שיש להקיף העיר מ'ד' רוחות, וזאת כדי שלא יברחו, כי המצוה היא שלא להחיות מהם כל נשמה, וכפי שנוצטו במלחמת ז' עממין. ואולם ע"י מנ"ח' (שם, אות ה'), וכן בדבריו על המצוות שמה הרמב"ן, מצוה ה'), שכתב בפשיטות, שאין לחלק בין מלחמת מצוה למלחמת הרשות, ולעולם דוקא מג' רוחות, ונקט שכן הוא בדעת הרמב"ם, שדעת חילק בין הרמב"ם האדתי בין מלחמת רשות למצוה. והנה באמת לא נתבאר עדיין מלך האמור, שיש מצוה בעצם לצור על העיר בראק, וכי שנוצטונו על ידי מדיני המצור, שכאשר באנו לצור על עיר, אין לנו רשות להקיפה אלא מג' רוחות, ויש לנו להניח רוח רביעית. ויתכן שאף מ"ד' שבמדין הקיפו מ'ד' רוחות (וכן בכל מלחמת מצוה שהידן הוא שמקיפין מ'ד' רוחות וכו'ל'), דאין הכרח שזו מצוה חיובית או קיומית, אלא שאם באנו לצור על העיר, רשת היא ביצוה לצור עליה גם מרות רביעית, כדי שלא ימלטו ממנה, וכדי שיתנוק לפנינו ע"י המצור, וזוהו כהכשר מצוה בעלמא, וכדי לא להחיות כל נשמה (במלחמת מצוה), לכן שנוצטונו לצור עליהם מ'ד' רוחות, אבל ה"ל' לא לבסוף כבשו את העיר והרגום כולם גם בלא המצור, מ"מ לא נחשב כשיטלו עשה של עשיית מצור על העיר, ועי'.

תשובה ל"כתב חידה"

מי אני: "נבח"

דמות הקשורה: "ונבח הלך וילךד אַת קַנַת וְאֶת בְּנֵיהָ וַיִּקְרָא לָהּ נִבְח בְּשֵׁמָּה". במדבר ל"ב מ"ב.

לבנים לא זכיתי – שנבח לא זכה לבנים.

שנבח לא זכה לבנים, כדאיאת במדרש אגדה במדבר ל"ב ל"ה, "ונבח עשה כן, כשכלך נקת קרא אותה נבח בשמו, כדי שיזכר שמו, לפי שלא היה לו בנים..."

אכן מצאנו גם דעות שהיו לו ננבח בנים, ע"י שפתי חכמים שם שלמד כן בדעת רש"י, "דמח"ט כתיב 'לה' בה"א רפיה, וכפי שבנינו לא יכלו לקרואה כן. מפני שם אביהו, וכפי שנוחבים להלך בעזה", וכן ועל המלבי"ם במיאור הפסוק בדה"י (א' ב' ל"ג), עיי"ש.

למד נתקיים במה שנתתי – ששינוי השם שנבח עשה 'לקנת', שקראה 'נבח' על שמו, לא נתקיים.

שנבח עשה את שמה של קנת לבנה על שמו, מפורש בקרא (במדבר ל"ב מ"ב), "ונבח הלך וילךד אַת קַנַת וְאֶת בְּנֵיהָ וַיִּקְרָא לָהּ נִבְח בְּשֵׁמָּה".

ששינוי השם זה שנבח עשה לקנת', לא נתקיים, כדאיאת ברה"ר ה' ה' ה' א', "ותאמר אמצא חן בעיניך אדני וגו' ואנכי לא אֶהְיֶה פאחת שפתיך. אמר לה [בעז], חן ושלוש, ואין את מן האמהות אלא מן המאמהות, ודכותה (מבסר מ"ב) ונבח הלך וילךד אַת קַנַת וְאֶת בְּנֵיהָ וגו', למד שלא עמד לה אותו השם, ודכותה (זכריה ה' ה"א), ויאמר אֵלַי לְבָנוֹת לָהּ בֵּית בְּאֶרֶץ שְׁנָעַר, למלד שאין לשקף תשובה¹⁷.

וביאור דברי המדרש ע"פ חזקוני ועוד ראשונים במדבר ל"ב מ"ב וכן מבתנאי של המדרש, שאחרי שרות אמרה לבנעז את דבריה הנזכרים, כותב (רות ב' ז'), "ויאמר לו בעז...", ודרשו חז"ל הטעם מדוע נכתב 'לה' בה"א רפיה, משום שבנעז השיב לה על דבריה שהיא אמת משפחונית, ששם זה של 'שפחה' לא יעמוד לה, אלא היא תהיה אמת מאימיותו, ועל כך מביא המדרש עוד ב' מקומות שמצאנו כן, שכותב לה"א בה"א רפיה, ושניהם דרשו על דרך ע"ג¹⁸. אכן עיוני בפרש"י כאן, שכתב, "ויקרא לה נבח. לה אינו מפיך ה"א. ואייתי כיסודו של רבי משה הדרשן, לפי שלא נתקיים ע"י זה, לפיכך הוא רפה, משמעמד מדרשו כמו לא. ותמהני מה ידרוש השת, תיבות הדמותה לה (רות ב' ז') ויאמר לה בעז", (זכריה ה' ה"א) לְבָנוֹת לָהּ בֵּית".

וכבר נתקשרו ברבתינו הראשונים בדברי רש"י הללו, ראשית, מדוע הביא דרשה זו בשם ר' משה הדרשן, כאשר הוא דרשה מפורשת ברות רבה. ושנית, והוא עיקר הקושיה, מה הקשה על הפסוקים ברות¹⁹ וזכריה, וכישר הדרש שם במאר שבלשונות המקומות הללו נדרש ענין זה של 'לה' בלי מפיך ה"א, לומר שלא עמד אותו הדבר. הרמב"ן שם, ולאחז שהביא את דברי רש"י, כתב, "היה הרב אוצר בלום לתורה ולהלכות ולהגות, ושאשתמיהו זו שאמר במדרש רות...", וכן הקשה הרע"ב, וע"ע ברבינו בחיי והחזקוני והריב"א, שהביאו את דברי המדרש הנ"ל וביארוהו, בלא להקשות על רש"י.

ועיני דברי חכמים, שבא לבאר וליישב את דברי רש"י הנזכרים, שבודאי שרש"י ידע את דבי המדרש הללו שברר"ה, וכפי שכתב הרמב"ן, שהרב אוצר בלום לתורה ולהלכות ולאגדות, אלא שדוקא הביא את דברי רבי משה הדרשן והקשה עליהם, שלפי ביאורו של ר"מ, שלה' בה"א רפיה הונוה' לא', אי"כ שי לבאר כך גם שבני המקומות הנוספים, שלא בעז אמר לרות, אלא על ידי שליח, וכן בפסוק בזכריה, שבלבנות לא בית, והיינו שבנו דבר שאינו בלי אלא אוהל, וזה אינו, על כן הקשה על דברי ר"מ, ומדוקדק כן בדבריו, שאמר, "ומה ידוע", שלפי הדרש שדרש שפרשניו, שי לו לדרוש גם מקומות אחרים, ובמקומות אחרים זה אינו, ובהכרח שגם בפרשתינו אין לדרוש כן, שהשם שנבח נתן לא עמד, אלא השם ושאר ועמד. והנה עד כאן הבאנו את דברי המדרש ורבי משה הדרשן, שלא עמד השם שנבח נתן לקנת וכוניתה, וכן מצאנו ברבתינו הראשונים שיבארו את הפסוק באופן אחר, ובגל בחזקוני, שכתב, "ויקרא לה. קנת נבח. לה רפה, ע"י שלא קרא לה נבח אלא לפי שעה, שובו מעבר הירדן, להודיע שהיא היתה שלה". דהיינו שהרפיון בשם המקום הוא שכתבנית השם, היה זה רק לשעה ולא לדורות.

עוד מצאנו, שיש שפירשו שהשם נבח עמד לקנת לדורות, והוא דעת רש"י ע"פ שפתי חכמים, שלמדו בקושייתו על ר"מ הדרשן, שרש"י עצמו צ"ב שאם נבח עמד לקנת, וכפי שכתבו, "ובאמת לא נתנה שם העיר שקרא בשם נובח".

והוסיפו וביארו טעם אחר, באז דכתיב לה רפה, "ל"ל דנובח ואחרים קראה את העיר בשם נובח, אבל בניו לא קראו אותה נובח, כמו שכתב הרמב"ם הביאור טור ויה דעה (ויר"ד סי' ר"מ), היה שם אביו כשם אחריה, ושנה את שםם, כלומר, שםם של אחריהם... ובענין אז השם נבח עמד לקנת וכוניתה, עיני בהערה²⁰. ומצאנו לימודים רבים מדברי פסוק זה, בדברי רבתינו הראשונים, וגם בגדולי הדורות האחרונים, עיני בהערה²¹ שהבאנו מדרבניהם.

יחוסו של אבי אחרי אמו – שיאיר אבי נבח התייחס אחרי אמו, שהיחה משטב מנשה.

שיאיר היה אביו של נבח, כדאיאת ברמב"ן במדבר ל"ב מ"א, שהוכיח כן מהפסוקים בדה"י ודכלהן, שאף קנת קראה חוות יאיר, וכתב, "...ומזה נראה, שהיה נבח הלוכת קנת וכוניתה, כי יאיר... אכן בייחוסו של נבח נאמר לדעת שנותן, והחזקוני שם (מ"ב) כתב, שהיה מבינו מנשה²², "ונבח מבינו מנשה היה", ואילו רש"י כתב שיליאיר לא היה בניו, ולכן קרא את החוות של הגלעד, "חוות יאיר" בשמו לזכרון, ואי"כ פשוט שחולק על הדעה שהובאה ברמב"ן. עוד מצאנו דעה נוספת בייחוסו של נבח, והיא דעת הגר"ח בדה"י (א' ב' ל"ג), שכתב, שיאיר ונבח היו אחים, וגם מכיר בו מנשה²³.

איברא, שיש לעיין אם דעת הרמב"ן שנבח היה בנו של יאיר, עולה לבנה אחד עם דברי המדרש אגדה שהובא לעיל, שלא היה בניו קנת, וזאת משום דרבי המדרש שדר, שבניו של יאיר מתו, "ומכיר ויאיר... מתו בנייהם... לכך קרא לאותן מקומות שלכד חוות יאיר, כדי להזכיר שמו, והן נקראו חוות יאיר כל הימים". ושמה י שייש בדוחק, שיאיר חיה וכבש את בכוניתה, ועדיין לא קרא להם שם, ואח"כ, הלך בנו נבח בדרכו, כבש את קנת, ולפי שלא היו לו בנים, קרא אותו בשמו, ולאחר מכן, כשמת נבח ונשאר יאיר אביו

בלא בנים, אף הוא קרא למקומות שכבש בשם "חוות יאיר", כדי להזכיר שמו.

ויאיר התייחס אחר אמו לשבט מנשה, כך ביארו הראשונים, אבל"ו רמב"ן חזקוני רוקח ועוד, וזאת ע"פ מה שבחובטו במדבר יאיר מיוחס אחר מנשה, ואילו בדה"י, הוא מיוחס אחר שבט יהודה, שבהד"ו נאמר (א' ב' ל"א - ל"ב), "ואחר בא חצרון אבית מכיר אָבִי גִלְעָד והואו לַקְחָהּ והואו בן שְׁלִישׁ שָׁנָה וַתֵּלֶד לוֹ אֶת שֹׁגֵב. וְשֹׁגֵב הוּלֵד אֶת יְאִיר וְיָהּ לוֹ עֶשְׂרִים וְשְׁלוֹשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ הַגְּלָעָד. וַיִּחַץ גִּשּׁוּר וְאָרָם אֶת חוֹת יְאִיר מֵאֵמֶת אֶת יָרֵךְ קַנַת וְאֶת בְּנֵיהָ שְׁלִישׁ עָרִים כָּל אֶלֶף בַּיַּת מִכִּיר אָבִי גִלְעָד", דהיינו, שחצרון שהיה ביה של פרץ בן יהודה (כדאיאת ע"ל), נשא את בתו של מכיר אבי גלעד משטב מנשה, ונולד לו את שגוב ושגוב הוליד את יאיר²⁴, וכל אלו בני שגוב, הגם שהיו בני שבת בני יהודה בייחוסם, בכל זאת נטלו חלק בנחלת מנשה, כי אמם היתה בתו של מכיר בן מנשה.

והוסיפו האבע"ז החזקוני והרוקח לבאר, שאין כאן מקום להקשות איך נטלו הללו חלק בנחלת שבט אחר, כי כל הקפיאד שכל שבט יטול לחלוטו, הוא רק בארץ נענו, שהיה אחרי נחלקה לשבטים, לא בעבר הירדן, אבל כל המקומות הללו הנזכרים היו בעבר הירדן.

ונכנסתי לארץ יחד עמו – שגם נבח וגם יאיר אביו, זכו להכנס לארץ ישראל.

שנבח ויאיר אביו זכו ליכנס לארץ, הנה בעבר הירדן פשוט הוא שזכו ליכנס, שהיה מפורש ששנבח שכבשו מהערים שבגלעד.

ולענין כיכב לעבר הירדן המערבי, לארץ נענו, אודות יאיר מפורש ל"כ, שהיה מיתתו היתה במלחמת העי, שהיתה על ידי ריחו, בתוך ארץ נענו, וגמ' ערוכה היא, בב"ב קל"א ב', "וההניא, יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ²⁵...", והוא מהסד"ד בחיי דאיאת שם סופ"ט, "יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בחיי יעקב אבינו ומתו לאחר מיתת משה ביה"ט [ועיני בענין יוסף בשם הגהות הגר"ח], שיש גורס "מתו לאחר ביאתו לארץ", וכן להדיא בתוספות סוטה י"ג א' (ואודות נבח, מצאנו בסד"ר שם שכתבו, "ונבח היה מן הנולדים במצרים, ומת לאחר²⁶ מיתת משה רבינו, ונקבר בעבר הירדן²⁷...".

אבי שהארץ ימים רבים – שיאיר אבי נבח, האריך ימים רבים, למעלה מאתיים ושלשים שנה.

שיאיר האריך ימים רבים, ששולד עוד בימי יעקב, וחי עד לאחר מיתת משה, כדאיאת בסד"ר סופ"ט, "יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בחיי יעקב אבינו, ומתו לאחר מיתת משה רבינו".

ומגן שנותיו עולה לכה"פ למאתים שלשים וששל שנה, שהרי יעקב נפטר שבע עשרה שנה לאחר ירדתו מצריימה, כמפורש בקרא (בראשית מ"ז ח'), ומאתים ועשר שנים, כמנין רד"ו, ולא במצרים, כדאיאת בבר"א צ"ב א', ועוד, נמצא שמאז פטירת יעקב ועד שיצאו ממצרים, עברו מאה תשעים וששל שנים, ובאותה שעה היה משה בן שמיים שנה, כמפורש בקרא (שמות ז' ז'), ומשה נפטר ארבעים שנה אח"כ, כסיים שנת הארבעים ליציאת מצרים, כשהיה בן מאה שנה ועשרים שנה, כמפורש בקרא (דברים ל"ב ב'), נמצא שבעת פטירת משה עברו מאתיים שלשים וששל שנה מפטירת יעקב, ולפ"ז, יאיר שנולד עוד בחיי יעקב נפטר לאחר משה, חי לכה"פ מאתיים שלשים וששל שנים.

היה שקול כנגד הרבים – שיאיר אבי נבח שהארץ ימים רבים, היה שקול כנגד הרבים.

שיאיר היה שקול כנגד הרבים, שלאחר מלחמת ישראל ביריחו, וכען מיהל בתרם חותן אף ה', יצאו ישראל למלחמתם השני בעיר ע"י, כמבואר בפסוקים ביהושע ז' א' - ד', ומחמת קוטנה של העיר, הסתפק יהושע בשליחת ולשת אלפים איש, אלא שמחמת חרון אף שהיה, נכשלו במלחמה ונסו לפני אנשי העי, ובכשלונו במלחמתם אז נאמר (ה' ה'), "וינכו מִמֶּם אֲנֹשֵׁי הַעֵי שְׁלֹשִׁים וְשֹׁשֶׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפֹמָם לִפְנֵי הַשְּׂעִיר דֵּן וַיִּכְרְבוּ אֵת יָנוּם מִפּוֹרֵד וַיִּפְסַד לִבֵּב עַיִן וַיְהִי לָמָּיִם", ודרשו חז"ל (ב"ב קל"א ב'), מדוע נכתב בל"י הדמיון, כשלישים וששה איש, לדרוש שרק אחד נהרג, והוא יאיר בן מנשה²⁸, אלא שהוא היה שקול כנגד שלשים וששה אנשים, וכנגד רובה של הסנהדרין.

ויש לעיין שהרד"ק שם למד בדעת הבר"ר ל"ט ז', שאם נפלו במלחמה זו שלשים וששה איש, שלא עשמה הד"ק, לכן זכותו של אברהם שנבה מחוב בעי, שמתו רק שלשים וששה, והכ"ף היא כ"ף השיעור, והאברנאל יבאר בדרך זו, והוסיף המלבי"ם וביאר בב' הדרכים, שגם מן שלשים וששה איש, ובניהם היה יאיר, שהיה שקול כנגד שלשים וששה.

21 ועי' בסד"ד ב"א רל"ט, שהביא כן בשם שלשלת הקבלה (ערך לוי, עמ' ל"א), שהיה נבח בנו של מנשה ואחיו של יאיר ומכיר.

ומה שלא כתב בסד"ד מדברי החזקוני הללו, הוא משום שלשלת הקבלה הבאה כן בשם מדרש. ותלפ"ח לבחי"ח שלמה ק. שעיין לנו מ"מ ה' 22 והוסיף הגר"א וכתב, שיאיר בן שגוב (ששליטתו כדלהלן שאינו יאיר בן מנשה), היה נכד בתו של מכיר, שאמו של שגוב היתה בתו של מכיר בן מנשה.

23 ובענין מי היה יאיר בן שגוב הלוה, ביאר הרה"ק בדה"י שם, שהוא יאיר בן מנשה הנזכר בפירשתינו.

והוסיף והביא את דעתו ברבתינו בב"ב ק"ב א', שאין זה יאיר המוזכר בתורה, שהוא יאיר בן מנשה, והוא יאיר בן שגוב, ויאיר בן שגוב זה (השט), לקח ארש בארץ הגלעד ומתה וירשה, ומירושת אשתו היו לו את אותם כ"ג עי"ם.

24 וביפ"ע שם ציין לדברי מדרש תהלים כ"ה י"ב, שעל בני מכיר בן מנשה נאמר הפסוק תהלים ל"א (א') "...וַיְרֻעוּ יִישׁרָאֵל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְעֵלֵי שְׁמֹתוֹ תִלְחַחַ שִׁירְיֹתוֹ בְּאֶרֶץ הָאָרֶץ.

25 עיני בהגהות 'סדר זמנים' על הסד"ר, שציין שבאחד מכת"י של הסד"ע, הגיטרה היא, "ונכח לאחר מיתת משה רבינו, עד שלא כבשו...", ולפי גיטרה זאת, נבח כלל לא נכנס לארץ ישראל, שעוד לפני הכיבוש מן ומה שאיאת בסד"ד ב"א רל"ט שיש שלשלת הקבלה (עך לוי, עמ' ל"א), שיאיר, מכיר ונבח בני מנשה נולדו בחיי יעקב ומתו אחר משה, כאורה אינו מדוקדק, ראשית, שסבס"ר כתב אודות נבח, שנולד במצרים, ולא כתוב שיש יעקב. ושנית, שאין בענין מיתתו של שיאיר, מכיר מתו בארץ ישראל, ואילו נבח לא אכל כלל ליכנס לארץ, אי"כ מה שכלל שלשלת בחדא מחתא, לכאורה אינו מדויק, וכ"כ ב'באר משה' בספסר 'סדר מאמר' על סה"ד.

26 ומה שססיים הסד"ר "ולא נותר מהם איש...", בפשטות אין כוונתו לא אתם שנות אחרונים שהזכיר, אלא חזר למה שהזכיר קודם, אודות דור המדבר, וכן כסיים ואומר, שמלבד הנזכרים, לא נותר איש מהם.

27 עיני בחזקוני במדבר ל"ב מ"א, שכתב, "ויקרא אתהן חוות יאיר. לפי שנהרגו במלחמתו, וכתב כאן עשהשך כך בביאר הארץ, וקראת על שמו להזכיר עליהם שם גבוותה".

סיפור ושאלה בציוד?

אחד מיסודי אמונתנו הוא, שכל דברי ח"ל הקדושים, אמת לאמיתה, ואין בהם דבר, אף הם או מוצאים אמארים בדרביהם ל" שאינם מובנים, אין זה הליה ממתח הסתרון בום, אלא רק מחמת דריונותנו, שאיננו מבינים לירד לתחילת דעתם, לחבין מה אמרו או ביארו בדבריהם הקדושים והטורחיים.

למרות זאת, שחובנו זה, בכל הדורות ידע כל יהודי, שאין להתפעל על ממצאם ח"ל הנאמר על ידי יוגי מנו ומרמז כבדי להצדיק את דרכי התמובנות והנלוות, הוא טוב ויפה ביותר אלא שלא להכנס עמו ללוכות, שתשיגי והשני מעמם מוקר את היראת שאינה, ואף חלמה יכיל להכניס לעומת כל מיני שאלות ותמויות שאינן להם שורש ומוקד, ורק ממתה היצר הרע המיוחד בשמינות, שבו שכתב השכיח גדול, כמאמר ח"ל שאיני מניח דמסכא, הדמיון הופך דברים שירים לעוקמים ומסופקים.

החשוב הברורה לכל אדם מאמרי ח"ל שצוטטו על ידי הגויים והכופרים שבכל דור, היא על פי בנאותו של ח"ל ("פי שיריך רזיך ה' וצדיקים ילכו עם ופשיעים יפגעו בם", וכמו שדורשו ח"ל ("ב' שב' ב'), אודות הרמאים שיכולים ללמוד דרכי אמאותם מדברי ח"ל והלכותיהם, והדברים אמורים גם לגבי כל מאמר ח"ל שאינו רשעים ורציני והפציה להתחשב בו לחוסר דרכם כשל למו.

האמת היא, של מאמרי ח"ל שנאמרו, ידיו כל אותם רשעים, או כל סולפו ממשמעותם והוצאו מהקשרם על ידי עותות שלכם הטוטמסם במאכלות אסורות, אלא אף על ידי שינוי בהם בפרט שנוי יצר, הנקרא על כל העומק הטמון בהם, או משנה את משמעותם, לעומים אף מן השינויים ובסלופים, אלא ידי בקריאה שחיתת שאינה נכונה, ובחוסר יכולת לפקס את הדברים כלשונם וכנאומים.

אחת הדוגמאות לכך היא, שכל על יוכוח ונידון אודות חוסר דרכם כשל לכו על כל אותם רשעים, שפקדו מעליהם על עול, הרגלים הם לצטט מירא, שילטענעם הוא פסוק, איש באמונתו יחיה, כאשר האמת היא, שמימרא זו היא סילוף מרשע על פסוק בנביאם חבקוק (ב' ד'), וצדיק באמונתו יחיה, שאין בדבריה אלו כל רמז אודות נביאיהם חסרי השד, שטוענים שיש לאדם אפשרות לחיות על פי אמונתו, ע"ל, ובמיוחד שכלל אותם פוקדו ופוקדו ע"ל, אין כלל אמת בדבר כל השואה, מלבד באותיותיהם ושאר מידיותיהם הרעות והמנוונות, ועיטית על מה שער קולעו בדיעתם, בהקשרות ובדבמות.

אותם רשעים אהובים להתחשב גם במאמר ח"ל ("מ"ד ז') "שבעים פנים לתורה", ורעונו עיוות אחרי עיוות, ולתרום בו כל אילות אקסטריות, כאילו גם זה חלקם בתורה, וחלילה שזאת התורה תהיה מחולפת, כאשר האמת היא, שדרביהם אלו פנים לתורה אלא ערוך, ובחוסר דרכם זו כשל, במים הם לעקור את התורה, להחליט בלומדיה, ולהכות בתוכמה, ולעשות התורה קרודים לעוקרה בו, כאשר את האמת יודעים כולם, שכל כשרב חבבה על החינוך בספרו (מנוח ז'), שדברי ח"ל אלו באים ליישם את התורה בעיני לומדיה, כדבריו ז"ל, "יודע מאמר ומפורסם יודע העם מקבל המצוות, שם שבעים פנים לתורה, וכל אמת חסרי השד גדולים ורבים, וכל לרשע שטוען שיש בו, כל אחד יש אשכול גדול של פירות תמידים להשיל לבות, יום יום יוציא פרח לעוקמי עליהם, פרחי כחמה ושלט וכו', כל עינים מאירות ורובת ונצבה ונשקק במחמה עד שאין בהן אדם לרשעי תמלתי, ומן שהעיד מלך החכם (הקולט ב' א') אמרתי אתכמה והיא רובת עליה, ועם כל זה, את להרודת ידיו ותחלה כ' אף מעט את אהבה ממנה יאכל, כלו תמורה, ואם יש כמה אשר מפרי עץ הגן לא תשיג ידם לקחת, יקחו עליהם כלם תורפה".

לעיוני הרב, מימרא נוספת של ח"ל (סנהדרין ז"ז א'), אודות חיובו של כל אחד ואחד לומר "שבעים פנים לתורה", שהם רבים שבמקום שגורום הם לחינוך והעוורות, והתאמצות והתגברות, שיש הרב בשבילם בזה העולם, ועל כל אחריות רבה ורובת על כפתיהם, היא ממששת להם בתו מוקד וההתנוהגים הנלוות, תיחוד לחוסר התשתבותם בכל האחרים שמתחבבים, שהרי כל אלו נבראו שבבילם, הם ורבים ששמותם נבראו לשמטני, ולא אין כל מחויבות כלפיהם. זה היחוד דרכו כשל למו של אילמלך גוטאנצקאוונטראטקע* על חיבתו בשנים. כל ההנהגות שלבני שינוי ומכריז היתה, שלא נבראו אלא לשמש, במיוחד שעת היה 'אילמלך', שרמו בו שהוא כמלך ואלו בנבוא המלוכה. כמשה היו לו טענות ומנות על כלום, הוא לא מצא נקודת שכלל אחת למאן דהוא 'שעל מלאכתו נאנמו, במקום השתתבות על כל קולו, כשה' בחיבתו ל'שעל אהובים כולם ברויים, היא מבטו והשתלכותו של'שעל אהובים כולם בטלנים כולם נגיבים וכולם בעלי דומי פנים מלכה', כמובן מלכה, שחיה מותה ינה כדת וכיאות, כל הליכותיו טובות ונכונות, שהרי כולם לא נבראו אלא לשמש, ולא הוא לשמש את האחרים.

אילמלך נהג לשכות, שדבריו ח"ל אלו אודות חיובו של כל אחד להרגיש שבשבילי הוא העולם, נאמרו גם על שינוי מוכר, גם על הנביא בבית הכנסת והחנוני בחנות, ולא א שיהיו לו עינים טענות, שכבר ניסח פעם הלשונות בעקבות ובחיובות על שאי עשיית את הפקודים באמונה, כפי ראות עיניו. כלל הנראה היסוד שעליו נשענה הנהגות היה, שאלמלך שבשבילי הוא העולם, שכל זכות ממשבה זו כמל אחד אחר, כי העולם נברא רק בשבילי ולא בשביל האחרים.

פעמים רבות היתה אילמלך לעצמו, אין זה שאין לו כל מעשים בורים. גם אותם מעט חבשה שסמיכוו להתחבר עמו, שהואילו כמובנהם להקשיב לדבריו, מעולם הוא לא ראה בהם שום כלפי העירכה או אהבה בבהם, כאשר לעומת זאת הוא שמע מהם אהבה רבות דברי העירכה לכל אחרים. מסקנתם מעולותיו היו, שכלל הנראה חסר לאנשים היודעים בדבר היותו 'ח"ל הבחיאה', ועליו כל ניסה לשכנע את האחרים, בכלל והנהגותו הנסה והעולה לכליפים.

במשך הדברים, כבר כל שניסה לומר ולשכנע דברי יחידותיו, פחת וקטן מעגל חבריו ומכריזו. ככלל שפחותו דריוני, ניסה לשכנע עוד יותר את האחרים בדבר, עד שמעטטט קטן עזבוהו לנפש, באחרם, שיקהו לו עבדים שירוצו לפניו, או יעשה כהורודם המלך שאימן שהכריזו על מלכותו.

אחד הדברים שהרבות את הסכולרי, היה, שאפילו אותם אנשים בורדים שמאירים פנים לכל אלו הם מתייחסים באהדתיהם, הם ה'לוי' ממנין המשתדלים בו הוא מתפלל כל יום, מקדסם כל שכלל במאור פנים, ומאחל לו ברכות לרוב כל יום התפילה, בקושי אומר לו מילות הפסוק רפה, כאילו בכל יום 'שעשה באב'. גם נהג האוטובוס ועמו טעל כל יום בקביעות, שביך כל נוסע בברכה לבגית של ביקור טוב ומוצלח, בקושי פלטה לעברו אישואה מילאה. הקושה הגדולה שיתיה לו, היא כל אותם אלו לא יודעים שאותו יש לבדו יורד עיניו תור מכל אדם אחר.

השנים שעברו לא ריפאו את מחלתו וכאבו האהיש שהיה לו מכן, בני בינו שבבילו שעות מחוסר התנהגות זו, הכלב והשקטן שבניו של השנים ביקש מהם טובות כל בנבולת, ניצל את מי שרץ עמו, ששבעתי עות ואחד השנים היה צורך ממנו אישור או תחילה, עזרה או סיוע, דבר פשוט שלא הסכים להשיב כל מעט נכמולו בקושי פלטה לעברו אישואה מילאה. הנראה הייתה לו חילה, על כל פלא שכולם הורחיקו ממנו ממשחיו קשה, וניסו שלא לפגוש ולבקש ממנו דבר.

עבור שנים שהגיע היום הגדול בו גדול בניו יכנס עולר עולר המצוות, ועירכו זמן וליטודת רב מצוה, חיש אילמלך, שיש חילוי כאילו שאינם חבריו באמת, שיבואו לטעודה לאכול על השבועון, ואף לא יביאו כלל מנהג, ועל כל החלית בדיעת, שאם השמחה יערוך באולם גדול, לא יפרסם כלל על דבר מצוה בהם הכנסיתו ובמקומות ציבוריים, אלא רק בהזמנות אישיות, כך יבואו הרב החברים האמתיים, ולא כל מיני ארחי פרחי.

למרות שאילמלך הדפיס כמאתים הזמנות, רובם ככולם ששאריו בידו. הוא לא הצליח כמעט למצוא את אותם ידידים מוקדמים שיכול להזמין למשתחו. על למרות כמעט תירוצו אלא מדוע שלא להזמין, כך שבסופו של דבר לאחר עמל ויגיעה רבה, בקושי הצליח לשלוח כמה שורות בודדות של הזמנות, כאשר רובם נשלחו אל מכרים ישנים, שעימם לא היה לו יותר מדי קשר, שימצאו כחסרון כל השואה.

כשהגיע היום והשעה היקרה, הגיעו אילמלך עם בני משפחתו אלאם השמחה, התלבונו על מסדה המוקד העובדי הקיימיו, ואלה היו ריחום רב ורמים, הבחינו לפעם ששעה פתחה להפתח, ועדוין לא הגיע האחרון הראשון לסמחה. הם במשך כל השעה הבאה שבעקבותיה, עדיין לא הגיע איש. אילמלך ושמשחתו היו בטוחים, שכלל הנראה הם כתבו בהזמנות תאריך שנוי או לא ציינו כוון את מקום השמחה, באוהה שעה התחורר אילמלך על שלא תלה הזמנה בידי הכנסת, אולי בזכות זה היו מביעים כמה נארה פרוח, אולי היא נכנס איהה קצבון, איהה רעה היה בא להשביע את רעבונו, אבל לעצרו הרב אחד לא הגיע.

ככל שנקפו השעות ואורח אחד הגיע לסמחה, ושכר ליבו של אילמלך בקברו לרסיסי רסיסים, באותה שעה הבין שכלל הנראה דרכו אינה נכונה, לפעת הוא נזכר בדברים שזכר לפני שנים המהמלם של בתלמוד תורה, שכמדודו ספר משלי והגיעו לפסוק אודות צדק היקין, ששלמה המלך ברוח קדשו (ג' ו'), "אל תלחם את לחם רע עין ולא תצאו למקעמפתיה", שאמרו כל'ל שאפילו בעלי חיים מכירים בצדק עין, ואינם נצלים לנהלם מלחם, ואמר הם המלמל, שלכל צדק היקין ישנה משנה סודית" מדוע הם עושים כן, כאשר האמת היא, שהכל נובע ממודותיהם הרעות, שאינם רוצים לנהות אחרים מסכפס.

בסוף השמחה, כאשר כבר עמדו למנות את השולחנות לאירוח את הדברים, הגיעו כמה פעמים ומואריש, אבל להשתתף עמו בשמחה. כאשר נכנסו אורחם שכנים ומכרים אילמלך, הם ראו את כל השולחנות ערוכים בתחילת אירוע, ואת אילמלך היושב בידיה האולם, ועיניו זורחות זמיות, כאשר ילדיו שמשקים ברובתה האולם, יחד עם חתן חתן לא הגיע.

האורחים אבו והתיישבו על ידו, ניסו לדבר על ליבו, שיאמר להם מה קרה, אולי יוכל לעזור או לתישבו, אך ככל שניסו לדבר יותר על ליבו, על שאכאבו שעה ומתגבר, ודמעותיו מתרבות ועוד מעט פירחו בכבי מן, הם הבינו שבאואה שעה מוצתתם אילו להודרו ולצאת, ועל כן הם איתרו לו 'מלו טוב' לבני וישאו מהאולם. באותה שעה שקה עמל ליבו של אילמלך החלטה, שישלש לשנות את הנהגותו המקצה אל הקצה, לא עוד הוא רודף אחר המפלוגה, לא עוד שבבילו נברא העולם במשמעותו המעוותת, אלא השתכלות אמונית, כדברי ח"ל על האורח הטוב האומר של מה שבעל ביתו שרד, עברו שרד, להרגיש את האחריות שאם העולם נברא בשבילי, זה מחייב אותי לדאוג לכל האחרים, לראות מה אפשר לעזור ולסייע בעדם.

עוד באותו לילה, לאחר ששב אילמלך לביתו משמחתו באולם מצוה שנהפכה לעצב וניווין וקצף, התיישב כשקטן שבחון נופסו, וקודם מה הודר בה לילכל את צידו מיהיו אילך, ואף לא לשנות את דרכיו העיונית לשירות, ובאהיה אופן ליל לתקן את כל שאין קולקל עיוות ובושם שעינתו האחרונות.

במשך כמה שעות הוא רחב ורובץ, העלה לעיניו כאלו אורחים, הוא הבין שכעת היצר הרע התחף בנפילתו, ידחפנו לתוכנו גידולות שהוא לא יוכל לעמוד בהם ונברא חתן קרובה, והיצר הרע זה לא שמייעצו שאלו תוכנית מציאותית בה יצילם לעמוד להתמודד והליכות, והפח'ה בידו העלית, שהלך בדרכו של יצרו הטוב, ועמד לקח אחר עלות השעה, ששהפציעו ימי חדש בולטם, הושלמה תוכניתו החדשה, שאם יצליח לעמוד בה, יהיה לאדם אחד וחדש.

התוכנית הייתה ברורה, עליו לחשוב ולהרחיב כל יום על טובות הענישים עמו, על הנאה שיש לו מאחרים, ושיהיה לכל הפחות שלש פעמים ביום, בוקר צהריים וערב, וכאשר יגיע למסקנא בדבר הנאה וטובה שיש לו מאחרים, ילך ויודה לאותו אורח עליו.

התפילה שחירתי במנין הוותיקין גיעה אילמלך ע"ף ותשועו גופנית, הוא ערני ומוכן למחמתה הרוחנית. שקלימות איום התפילה חשב על השליח אבויא, המטיב עמו ועם כל המנין, וכשמן כן הוא, שילח של יצבירו לעבור להשיב, ולמרות שאף הש"ץ מעוניין עמו, שהרי הוא ש"ל בתוך שנתו על אביו או אמנו, זאת הוא היה שליח של וגומר מעד, ועל כן החליט אילמלך לבני, שהשליח יצבירו יא את שבו הוא יתחיל את מלחמתו הנפילת ביצרו, ובסיום התפילה מתוך התגברות גדולה ועוצמה הוא יגיש גילוי אומר, "יש שר, כה אני מודה לך על התפילה שהיתה עמוק מכלב ונבועמתי".

הש"ץ היה מופתע מנכונותו של אילמלך, במיוחד שהיה הכיר אותו זה שנים רבות, אבל הבין בכל לבבו, שכלל הנראה אילמלך צורך ממנו טובה גדולה, אולי תחמה על רעבות או לא ידבר, וזמנה שמסתבר שיעלה לו ביקור, ועל כן חשש לענות ולהשיב לאילמלך על ברכתו כיאות, אלא השיב בשפה רפה.

כמה ימים בוקר אילמלך בשעה זו, בכדי לא להתפרץ על הש"ץ שבאותם אימים. עצמו והודה לו בהפצין לענימות על דבר שאינו נכונה בשבילו, והוא התגבר על המגיבור אל ואהה בזה כלל טובה עבורו, וזה התגובה המעולה לו. אילמלך הבין שבעשירי על עליו להרשע, ועל כן ניסה להשיב סמוכה, לכל בכדינות על הספסל, ונתן דורר למחשבותיו המבולבלות ורעו הטוער.

לאחר כמה קדוה, שקלימות יורחו מעט ממה שעבר עליו, טנט בעצמו, הבין שכחת את דבר מסקנותו לפניו כמה שעות אחרת המבט נכונן על מאמר ח"ל שבשבילי נברא העולם. אין תוכן בורגני דאן שכתות את קבלתו לפני שעתים. במיוחד שהיתה סבה לשינוי להיבן, כך שהוא חשב מאוד מתגברת זאת שאינה אופיינית ומתאמה לו, באותו יור חללית אילמלך שהוא לוקח לעצמו מפרקטיק למשך שבועי ימים, החללית ממנו הוותיקין והלודות לש"ץ עד אשר יראה ויבין שישן שאין כוונתו הלוודות לבקון, וההודאה היא תהיה אופיינית לו ומתאימה בעבורו, ואין לו חלילה כוונות זדון.

עם הגיעו לתפילת מנחה גדולה, הבחין אילמלך באחד המפתלים המגיע לבית הכנסת עם נפש גדול, ניסה לפינת הגטילה ומחליף את המגבות הטרובות והמחוללות, במגבות יבשות נקיות שחביא עמו. ברובע אחרון חזר לאילמלך המחוללות הישנות, שבויהי אשוחת אדון מרויח מכן וכן עותק על השבון הקופה הציבורית הדלה של בית הכנסת. אך לאחר עוד נוסף הוא נזכר בקבלתו והחליט לנשת אלו והלודות לו על מה שהוא נושה למענו ולמען הציבור.

גם אילמלך היה מופתע מנכונותו של אותו אחר, הלה התרגש מאוד מדברי השבח והודיה על התפילה ואמר לו, שתאמתה היא שהוא עושה השבח שהוא שרד וכן נקוין המגבות והמפתלים יורח משפט שנים, והם שבתחילתה היתה לו עוד התגברות הצערית, וכלל הונן משפחתו יורח מה הקהילה, לא מדובר בעוד שתי מגבות לשבוע, אלא בשמחה שעה מובטב שיש לכססם בכל שבוע, אף לעתים קרובות לתקן את הדודות שוקר, והוא שעה בלבו שאין אחד בקהילה שמעריכו על כך, ובמים האחרונים כבר רצה להודיע לגבאים שהוא מעביר מזהו לו לאחרים, וכעת, הסיק ואמר, שהשריית על כך ירשעת אותו דבידך אודות זכותי, אני חוזר ב' מחשבותי הקודמות, ונתת לי כח לעוד עשר שנים לעוסק במצוה זו.

אחרי הדירובן של בגאי המגבות, שהבחין אילמלך בוליונותו החדשים בבית הכנסת, היה לו יותר קל לנשת לאחד התפילה ערביית הלילה, והלודות לו על כך ועל

אזכור אה כי החשמה לייאוד הפילה עם פרז'!

שאר הדברים שעושה למענו ולמען הקהילה כולה. הגבאי שנהנה מדברי השבח והתודה, ענה לו בענימות על תודותיו.

למרות הגיעו אילמלך לתפילת הוותיקין עם תוכניתו ברויות. עם סיום התפילה נשם של"ץ ואמר לו, שיש סינים שאינו מתפלל בוותיקין, אך לאחר שהתפילה באמת כל מצאה חן בעיניו, ואת השכיח חתול לבוא והתחלל לא, התבטסם מתפילה כה נעימה ונפלאה. באותו יום הש"ץ כבר הודה לו בלשון פחות רפה, ולאחר שבוע ימים, הש"ץ הרגיש שאם אילמלך לא יבוא יום אחד לתפילה, יחסרו לו דבריו ותודותיו.

את השינוי הגדול שחל באילמלך, הרגישו בני ביתו וכל בני הקהילה. פעמים רבות הוא "נכשל" בקבלתו של שהוא הודה ליותר ממשלה אנשים ביום. תוך זמן קצר מוחו התרכל למצוא הגרלה לאחרים ורבים טובים שהיו עושים לגדלו ולמען כולם, אף לשונן התעלה להודות להלל ולשבח. את השינוי היותו רגול הריגיש אילמלך בעצמו, שהנה נהיו לו זכרתי יודדים וביאים, כולם אהובים את קרבתו, ונהנים לשוחח עמו ולשמעו את דבריו במגוון נושאים, דבר שמעולם לא היה.

מלבד כל זאת, הרגישו אילמלך שבעבורו כוזו של זה הרבה יותר מלכח מאשר בימים עברו. הוא מרגיש כמולך על גופו, הוא השולט ולא מיתויה הרעות, ובמיוחד שהיה לו סיפוק רב ועצום מהנהגותו החדשה זו, שמאדם קשה זה לומר, מדוי מהתרגב מהמשפחתו, ולא חבריה יודדים, שהיה ליהות שמח וטוב לה, בלב החברה ואהובו במשפחה, שכסביליו יודדים רב עד מאוד.

שמחת הבר מצוה של בנו השני של אילמלך, התקיימה באולם המרכזי בעיר, כאשר אותה מבני הקהילה ידדויה שמתו להגיע ולשתתף עמו בשמחתו. באותה העת הוא חרגיש היאך אילמלך הטיבות והרוחותיו מקנין לו ידדים רבים, שאף טרחה לרכוש מנהל לבנו כדי לנסאות את רחשי ילכם אילו. באותו לילה, לאחר סיום הבר מצוה החליטו בדעתו להשתתף ולתחנך בקבלותיו מאז הבר מצוה הקודמת, כאשר יוסף על כך שניסח אף הוא לעזור ולסייע לכל אחד מן השוכל, תפקידו נכחד שבעבורו נברא העולם, שגומלו חסד עם כל מי שיוכל.

במשך הזמן גילה אילמלך כמה עשירות אנשים ישנם בקהילה, אשר טורחים ועושים דברים רבים עבור הצבירו והוא טובים, שיש היום הוא לא הרגיש בהם כלל. בראש הקהילה שאר כלום נהנים משמורתו ושיחוחיו שאינם עומים לעליהם לכל הליכום, וזאת מלבד שמכריז ודומם קעבורם בכל פסוק ושואלה. מגיד השיעוריים בבית הכנסת, הקבועים והמופסקים, הבגאים המסורדים הדואים שכל צריכי בית הכנסת יחיו אהובים הטוב והמועיל. חילא המבגאי האחראי לגולל את הספר ורובו שכלל עמו הספר היה מוכן במקום קריאתו, ועל בגאי התשכל, הטורח בכל שבוע מחדש לפען את השענויים בבית הכנסת, שהתאורה והמויזו יעבדו בשעות הכנסות. כולל קורא המכין את קריאתו בכל שבוע, והבגאי המעלה את הקרואים, שליחי הצבירו כל מנו ומנון, והבגאי שמוקדא לטעוהם, אלא באור השפרם, אלו העובדים שכ"ח את הספרים או לסדרם בשבואתם, אלו הגובאים על הקטלות המסורד, או אלו המלמדים את הספרים למקומם בכל פעם ופעם, ואפילו אותו אחד הממונה להכין לייר חתון' לשבת קודש, שכלל רצב שבת מוחת את החבילות למען כל בני הקהילה.

זאת מאותו אירועיו שמחה הנערכים בקהילה, שיש את האחראי על גמ'ח הריחוק, אלו שמסדרים את הבישול המהיר הקידוש, ואלו המחלקים את הקוגלים והמשקאות, ואלו הדואים שלבן המערכת העובר.

ככל שאילמלך המשך בתנהגותו זו הטובה והנפלאה, גילה עוד ועוד אנשים יקרים אשר מקדישים זמנם קטן למען הציבור, ופעמים רבות במשך השנה כלל לא מרגישים בעמלם, ולא מודים להם על כך מאומה, רק כאשר קשה אדם שחם לא עשו את תפקידו, או יש שמעיים העטנות הרוחניות, וכועסים עליהם שלא עשו מלאכתם זו עושים למען הציבור בתגובות.

כמהעית השנה שעברה מאז הבר מצוה האחרונה, באה הוסיף על הרוחותיו ותודותיו על לעורר ולעורר אהבה בבהם ישלם, וכמשוי אלו הוסיפו לו סיפוק ורוחי או מלבד האהבה הרבה שקיבל חזרה מאת כולם, שכלל בליבו לשמשי עליו אינם מספיקים, שהאלה הם כל היום נהנה מאחרים, ואילו להודות ולתשבו על תודותיו, הוא לא מצליח להגיע לכולם, ועל כן התחזק בליבו, שחרוך הטובה ביותר להכיר טובה ולהודות לאחרים, היה התפילה מיוחדת שיפיל לפני שוכן מרומים על כל טובה שיעוריים ומסייעים לו, ולכולם.

במקום כל שכלל קודש, לאחר סיום ברכות ההפטר, חשב אילמלך, שחש התפילה הטובה ביותר שיכול להתפלל עבור כל אלו העושים ומסייעים לכולם, היא ברכת פסוק פרק'ן, על המלחמה על כל קהלי קדישא חדון, ורביאם ע"ה ערביא טפלא ונשיא, שיהיה להם און וחסדא ורחמיא וכל קהלי קדישא חדון, ורביאם ע"ה ערביא טפלא ומלאכא דעלמא יברך יתהון, ישיח חייהון ויסיגי וימיהון ויתון ארכא לשניהון וכו' וכו', וזאת מלבד ה'אין שברך' המיוחד בו לאו המפתלים עליהם, שה' שרך את כל הקהל הקדוש והיה, וכל מי שיעוסקים בצריכי ציבור באמונה, שהפכה'ה שלים שכרם ויסידי מהם כל מחלה ויפילה ברכה הצלחה לכל מעשי ידיהם.

החל מאותה שבת הקפיד אילמלך להתפלל על כל אותם עוררים ומסייעים ועל בני בני הקהילה החלטה, ואף על בני קהילות אחרות, בתפילותיו אלו שבאותם, ומדי פעם אף במינות הוותיק, שכלבו היה מעטורד בתפילותו להתפלל על השבתות, שתפילותיו אלו נתנו לו הנאה רוחנית רבה, שהוא יכול לעזור ולסייע בו זמנית למאות אופלים, רק שנארה לו העבודה, שתפילותיו יהיו יותר כבוננה בכדי שיתקבלו לפני שומע קול הפילות עמו שיראלי ברחמים.

במשך הזמן של על אילמלך תפחף התרגיש עוד יותר את צערם של האחרים, ובכל עת שהיה שומע על כאלו הסובלים, שיש להם חולי בתוך קהילה או כל צרה אחרת, היה שופך עליהם ולכותם תפילה מעומק ליבו לה', שיחוס וירחם עליהם וירחם מנחלתם ומוצרים.

ידבר תפילותיו של אילמלך נודעו בציבור, ורבים הרגישו צורך לבוא אליו ולבקש ממנו שיתפיל על צרתם. ואכן אילמלך אהזן לספרים וצרותיהם ולאחר שכלל מנוח מתפילת עבורם, וכן זמן קצר החליפו את שמור ל' אילמלך, לאחר בזכות מסירותו להתפלל על אחרים, ויכחו'ה שתפילותיו יתקבלו.

מעמדו של אילמלך בקהילה ומחוצה לה היה, כאשר אינו מנוח לאחרים, לעוררם על הלוודות להם כל דבר, אף להתפלל על חולים או כל צרה שלא בגוא, ועל כן לא היה, שכאשר איהיה צרה בקהילה, וערכי עצרת פתולה וזקקה, בקשו מאילמלך שישא כמה דברי התעוררות לציבור, לאחר המרא דאתרא.

כשר אילמלך נעמד לשאת את דבריו, בראשונה עורר את הציבור להאמין ביכולתם להתפלל, ושה' ישיב את תפילותיהם, וכאשר אדם מאמין בתפילותיו, בו מתעורר להתפלל בכוננה. באהרן כמן הוסיף ואמר, שיש אלהים אירע בשנותינו אסון גדול, היה שם בכך בלתינן גדולה על כל אחד ואחד, ועל כל ילנו להתחנך ולתעורר, לשוב בתשובה שלימה, לעוררו רחמים בתפילותנו.

לימים, כאשר זכו שגררה שהיתה חלפה, פנה אחד מבני הקהילה ל' אילמלך ושאלו, מנין היה לו דבר זה, שעצם מה שחילפה האסון הוא טקורו על כולנו, שהשיב ו' אילמלך, האמת היא שנוג' מפורשת, אבל גם אם אתה כבר לא זוכר מגרא זו, הית' יכול לדעת את מרש'ה מפורשתו.

תודת המערכת נונה למפתחת לוי' שחי' להעסיק המתרגמים שבזוה ע

תשובה ל"סיפור ושאלה בציוד" משובע שנבר

בתשובה לשאלה, מנין בפרשתינו נעריש' מצא ר' שמחה את מקור הוראתו של מרן שליט"א, שבכדי לקיים את צוואת אהזן לאסוף עשרה אנשים וללמוד משניות ולומר קדיש, לא די אותם אלו המשתתפים בששיעורו, שמקיימים כל מעט מצוות, אלו שביארה להם. ר' שמחה מצא את מקור הדברים, שכל אלו המשתתפים בעירוי, אינם גבדר 'אנשים', וזאת מדברי רש"י ל"א ג', עה"פ "ונדבר משא אל הקם לאמר ההלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתקן נקמת ה' במדין", וביארה רש"י, אנשים רשעים, אנשים הכוונה על צדיקים, וכונתו אביו בצוואתו היתה, שאיסוף מנין של אנשים יקיים את השומרים ורוב מצוות בשלימות, ולא אלו השומרים באופן חלקי, רק מה שנראה להם, שאינם בכלל אנשים.

שפות הזמינים לשבוע ערבור: הרבנים ה"בח"ח

כח - בני ברק - ניומקין יוסף עה"ש"י ז"כ. אומן טה - מודיעין עילית - נפש משתון - סדר התפילה. אלול מ - בני ברק - נפש משתון - סדר התפילה. קולבניץ נמ - לייקווד - נפש משתון - סדר התפילה. גולדשטיין ג - קרית ספר - עקבתא דמשיחא, ל"א רסמן ה"י. אומן נ - בני ברק - עקבתא דמשיחא, ל"א רסמן ה"י. גולדשטיין ט - מודיעין עילית - עקבתא דמשיחא, ל"א רסמן ה"י.

הודעה נשלחה/עילית לזכום. (בתפקיד החדש הקודם)

לתקופת נסיון, ניתן לקבל כל שבוע את העלוך בפסק או באימיל (ללא תשלום). המעוניינים לקבל, ישלחו את שמם ותבותם בכתב ברור, בתוספת מס' טלפון לבוררים, לפסק המערכת או למייל: yaepstein@aol.com

תשובות לשאלות המתרסמות בעלוך, יש לשלוח בכתב ברור וקריאה, בציורף שם וטלפון עד ליום ג' בשעה 23:00 בלבד לפקס' 9741115 - 972-8 + (24 שעות) לפקס 972-3634349 או למייל yaepstein@aol.com יום ב' בערב בלבד.

הפרסים לשבוע זה: **נימוקין יוסף עה"ש"י ז"כ.**

עוד ארבעה זוכים נוספים. כל אחד בספר "**הארת התפילה**", ביאור התפילות לגר"א ויסבלום שליט"א.

הפרס לשבוע זה על "סיפור ושאלה בציוד": **שני זוכים**, כל אחד בספר "**שערי קדושה ותומר דבורה**".

להתרות, הארות ותגובות לכל עניני העלוך, יש לפנות לפקס' ה"ל. לתרומות, הנצחיות והפצה ניתן לפנות למערכת

© על הזכויות שמורות ל"איחוד בחדוד" ולרבנים הכותבים - מודיעין עילית - ארץ ישראל